

ODGOJ ZA KRŠĆANSKU MOLITVU U KATEHEZI

VINKO KRALJEVIĆ
Don Bosco Jugendwerk
St. Josefsheim
Jakobsplatz 15
D-96049 Bamberg

Pregledni članak
Primljeno 15. 8. 1997.
UDK 268:248.143

Sažetak

Članak posvjećuje i sažimlje teme kršćanske molitve u tekstovima Katekizma Katoličke crkve. Upozorava na važnost sadržaja što ispunjavaju vjeroučenički život, školski i izvanškolski. Ti sadržaji mogu biti nepresušni izvor nadahnute i suvremene molitve. Odgoj za kršćansku molitvu u katehezi može osposobiti vjeroučenike za molitvu u svakidašnjici.

Ključne riječi: Katekizam Katoličke crkve, molitva, kateheza, školski vjeronauk

Razlikujem: vjeronauk izlagan na način izlaganja ostalih školskih predmeta društveno-humanističkog smjera; vjeronauk kao govorenje o molitvi; izricanje vjeronaučnih sadržaja kroz različite molitvene oblike; molitveno promišljanje vjeronaučnih sadržaja; unošenje vjeronaučnih sadržaja u molitvu; započinjanje i zaključivanje vjeronaučnog sata uobičajenom ili kreativnom molitvom; ogledni molitveni vjeronaučni susret na proizvoljno probranu temu; odgoj za svakidašnju molitvu.

Suvremeni "Katekizam Katoličke crkve" predstavlja "dragocjeni polog kršćanskog nauka".¹ On je polazišni tekst "za katehezu obnovljenu na živim izvorima vjere".² On "mora vjerno i organski izložiti nauk Svetoga pisma, Predaje koja živi u Crkvi i autentičnog Učiteljstva, kao i duhovnu baštinu Otaca, Naučitelja, svetaca i svetica Crkve, da tako omogući bolju spoznaju kršćanskog otajstva i osvježi vjeru naroda Božjega. On mora voditi računa o tumačenjima nauka što ih je Duh Sveti nadahnjivao Crkvi tijekom vremenâ. Nužno je također da pomogne osvjetliti svjetlom vjere nove prilike i probleme kojih u prošlosti još nije bilo". Sadržaji su ovog Katekizma tematski raspoređeni u četiri dijela: ispovijest vjere, slavljenje kršćanskog otaj-

stva, život u Kristu, kršćanska molitva.³ Sadržaji svih četiriju dijelova su međusobno povezani. Molitva je u kršćanskom životu sastavni dio Katekizma; prema tome i kateheze. Ona nije privjesak ili sporedni dio Katekizma i kateheze, nego ravnopravni dio s ostalim temama Katekizma. Svi živi izvori vjere iz kojih izrastaju sadržaji nauka prethodnih triju dijelova Katekizma raskošno su zastupljeni i u četvrtom njegovu dijelu koji promišlja kršćansku molitvu.

Govor o kršćanskoj molitvi izrečen je u dva odjeljka: molitva u kršćanskom životu i Gospodnja molitva "Oče naš."

1. PREGLED TEMA MOLITVE U KRŠĆANSKOM ŽIVOTU

- Odgovor na upit što je molitva i objava molitve u Starom zavjetu.

"Molitva je uzdizanje duše k Bogu ili upit Bogu za odgovarajuća dobra." Bog neumorno poziva svaku osobu na tajanstveni

1 IVAN PAVAO II, *Fidei depositum* (=FD), u: *Katekizam Katoličke crkve*, (odsada citirano kao KKC), Città del Vaticano 1992, br. 1, str. 9.

2 *Isto*, str. 11.

3 *Isto*, br. 2, str. 12.

susret s njime. Molitva prati sveukupnu povijest spasenja. Ona je kao uzajamni zov između Boga i čovjeka. Abrahamova i Jakovljeva molitva predstavlja se kao borba vjere usidrene u povjerenje i vjernost Bogu. Ona je utemeljena na ustrajnoj sigurnosti ispunjenja obećane pobjede. Mojsijeva molitva je odgovor na poticaj Boga živoga u svrhu spasenja njegova naroda. Ona smjera prema zagovorničkoj molitvi jedinog posrednika, Isusa Krista.

Molitva naroda Božjega razvija se u sjeni Božjeg boravišta. Sjena tog boravišta je kovčeg saveza i hram. Molitva se događa pod vodstvom pastira, poglavito kralja Davida i proroka. Proroci zovu k obraćenju srca. Oni zagovaraju za narod. Dok oni to čine, dotle i sami žarko traže lice Božje, kao prorok Ilija. Psalmi sačinjavaju glavno djelo molitve u Starome zavjetu. Oni predstavljaju dva nedjeljiva sastavna dijela: osobni i zajednički. Obuhvaćaju svu širinu i dubinu povijesti. Oni podsjećaju na obećanja Božja što su već ostvarena. I bude nadu u dolazak Isusa Krista. Psalmi su bitni i trajni dio molitve Kristove crkve. Oni su primjereni ljudima svakog vremena i svih stanja. U potpunosti su ostvareni u Kristu.⁴

Objava molitve u Novome zavjetu

U Novom zavjetu savršeni se obrazac molitve nalazi u Isusovoj sinovskoj molitvi. Ona se često događala u samoći, u šutnji. Isusova je molitva obilježena punim prijanjanjem ljubavi uz volju Očevu u svojoj stvarnosti života. Ona je prožeta potpunim povjerenjem u uslišanje. Isus u svom nauku odgaja svoje učenike moiti: pročišćenim srcem, živom i postojanom vjerom, sinovskom odvažnošću. On potiče svoje učenike na budnost. Poziva ih da svoje prošnje uprave Bogu u njegovo ime. Isus također uslišava molitve što su njemu upućene. Ima i molitva Djevice Marije. Ona je izrečena u "Neka mi bude" i u "Veliča". Njezina je molitva obilježena velikodušnim darivanjem cijelog njezina bića u vjeri.⁵

Objava molitve u vremenu Crkve

Duh Sveti vodi Crkvu. On je podsjeća na sve ono što je Isus rekao. On odgaja Crkvu

također u životu molitve. On pokreće izraze koji se obnavljaju u krilu trajnih oblika: blagoslov, prošnja, zaziv, djelovanje milosti, zahvaljivanje. Bog blagoslivlja čovjeka. Zato čovjekovo srce može blagoslivljati Boga, koji je izvor svakog blagoslova.⁶

Postoje različiti oblici molitve izrečeni u apostolskim tekstovima. Oni su mjerodavni za kršćansku molitvu.⁷

Tako je predmet prozborne molitve: oprostjenje, traženje kraljevstva Božjega, svaka prava potreba. Zagovornička molitva sastoji se u prošnji u korist nekoga drugoga. Ona ne poznaje granice i proteže se također na neprijatelje. Svaka radost i svako trpljenje, svaki događaj i svaka potreba može biti predmet djelovanja milosti Isusa Krista. Ova je milost pozvana izpuniti cijeli život. Molitva zahvaljivanja nadilazi u potpunosti svaku dobit. Ona se usredotočuje na Boga. Slavi ga radi njega samoga. Zahvaljuje mu jer on Jest. Bez obzira na ono što on čini.⁸

2. PREGLED TEMA KOJE SE MOGU ODNOSITI NA GOSPODNJU MOLITVU OČENAŠA

Isusovi su učenici zatražili od Isusa da ih on nauči moliti: "Gospodine, nauči nas moliti".⁹ Isus im izručuje temeljnu kršćansku molitvu - Očenaš. Jednostavno i sinovsko povjerenje, ponizna i radosna sigurnost su raspoloženja koja pristaju onome koji moli "Oče naš, koji jesi na nebesima". Nama je omogućeno zazivati Boga kao "Oca", jer nam ga je objavio Sin Božji. U krštenju smo mi pritjelovljeni Sinu Božjemu kao Božji sinovi. Gospodnja molitva nas stavlja u zajedništvo s Ocem i s njegovim Sinom Isusom Kristom. Istodobno on nas objavljuje nama samima. Otkriva nam tko smo mi. Molitva Očenaša može razviti u nama htijenje biti Ocu slični. Ona može u nama stvoriti raspoloženje za rast ponizna i povjerljiva srca. Govoreći *Oče naš*, mi zaziva-

4 KKC 2590-2597.

5 KKC 2620-2622.

6 KKC 2644-2649.

7 KKC 2625.

8 KKC 2644-2649.

9 Lk 11,1.

mo novi savez u Isusu Kristu. To je zajedništvo s Troosobnim Bogom i s njegovom ljubavi. A ova ljubav služenjem Crkve obuhvaća cijeli svijet.¹⁰ Poslije prvog molitvenog sklopa "Oče naš, koji jesi na nebesima" Duh Sveti potiče naše srce da se iz njega vine sedam prošnji. Prve su tri prošnje bogoslovnog značenja. One pridaju slavu Bogu: svećenje Imena Očeva, dolazak njegova Kraljevstva, ispunjenje njegove volje. Posljednje četiri prošnje su kao četiri puta prema Bogu. Po njima on dariva milost našoj bijedi: zasićenje našega života, iscjepljenje od grijeha, sučeljenje u pobjedi dobra nad zlom.¹¹ Sedam prošnji izriču tjeskobe sadašnjeg vremena. A ovo vrijeme je vrijeme strpljivosti i iščekivanja. Ono je usmjereno prema ispunjenju potpuno osmišljene budućnosti, koja je usredotočena na dolazak Gospodnji. K tome događaju smjeraju i euharistija i Očenaš.¹² Euharistija sadrži i izražava sve oblike molitve.¹³ Tako se euharistija može i s molitvenog gledišta vjeronaučno vrednovati.

Predstavljene teme kršćanske molitve Katekizma Katoličke crkve pozvane su ući u sadržaje katekizama i kateheza koji se imaju izrađivati na tematskim osnovama toga Katekizma. "Svrha mu je da potakne i pomogne sastavljanje novih mjesnih katekizama koji će voditi računa o različitim prilikama i kulturama, ali tako da brižno čuvaju jedinstvo vjere i vjernost katoličkoj nauci.¹⁴ Ovaj katekizam ima ukupno oko 674 stranice tematskih tekstova. Od toga je oko 70 stranica (oko 9,6 %) posvećeno temama kršćanske molitve. Ovaj omjer možda upozorava da i u katekizmima i u katehezama što budu izrastali iz tema Katekizma Katoličke crkve trebaju biti približno razmjerno zastupljeni i sadržaji kršćanske molitve.

Teme kršćanske molitve ovog Katekizma predstavljaju slojevito bogatstvo bitnih živih izvora kršćanske molitve. Govore što je molitva. Daju prednost htijenju kao nositelju molitve. Odiču presudnost znanja o molitvi. Usmjeruju prema vrijednosti zalaganja da se nauči moliti.¹⁵ One ne donose gotovih molitvenih obrazaca koji se mogu odnositi na pojedine izvore kršćanske

molitve, odnosno na pojedine tematske jedinice. One su dobrim duhom iz živih izvora nadahnute i prosvjetljene glasni govor Katoličke crkve o kršćanskoj molitvi.

Da bi nam Crkva pokazala pristupačan i ostvariv put u molitvu, ona nam u svome Katekizmu predstavlja voditelje kršćanske molitve. Dvije su vrste voditelja. Jedni su nazvani svjedocima. To su oni muževi i žene koje Crkva prepoznaje kao svete. Oni su naši prethodnici u Kraljevstvo nebesko. Sveti svjedoci su tijekom povijesti u Crkvi razvili različite kršćanske duhovnosti. Te duhovnosti izrastaju iz živih molitvenih predaja. Zato su one nužni voditelji vjernicima u molitvi. Druga su vrsta voditelja "molitveni služitelji". To su: kršćanska obitelj, zaređeni služitelji, redovnici i redovnice, kateheza, molitvene skupine i škole molitve, duhovno vodstvo. Svi su ti voditelji pozvani biti odgovornima za odgoj u molitvi.

Katehezi djece, mladih i odraslih dodijeljena je posebna uloga koja se odnosi na odgoj u molitvi. Kateheza odgoja u molitvi usmjerena je k Riječi Božjoj. Ta bi Riječ imala biti promišljana u osobnoj molitvi. Njezino se posadašnje događa u bogoslužnoj molitvi. Riječ se pounutarnjuje u svakom vremenu. Ona je usmjerena k donošenju ploda življenjem novim životom. Kateheza je pozvana procjenjivati pučku pobožnost, tako da je pretresa i odgaja. Ona ohrabruje i učenje temeljnih molitava napamet, jer su one nužne za molitveni život. Pritom osobito upozorava na važnost dodira sa smislom napamet naučenih molitava.

Osim otkrivanja vrijednosti uloge molitvenih voditelja, suvremeni Katekizam upozorava i na važnost prikladnih mjesta za molitvu. To su crkve, samostani i hodočasnička svetišta. U sklopu hodočasničkih svetišta veoma su cijenjena hodočašća. Ona su usmjerena prema svetištima. Hodočašća

10 KKC 2797-2802.

11 KKC 2805. 2857-2865.

12 KKC 2772.

13 KKC 2643.

14 FD br. 4., str. 14.

15 KKC 2650.

su prepoznata kao snažna vremena za obnovu molitve.¹⁶

Odgoj za kršćansku molitvu u katehezi događa se u sveukupnosti programa svih ostalih vjeronaučnih sadržaja. Pristup temi kršćanske molitve u katehezi može biti sličan pristupu ostalim vjeronaučnim temama i različit od njega. Ako je vjeronauk shvaćen kao predmet koji proširuje i produbljuje samo spoznajna obzora tog predmeta, onda na toj kulturološkoj razini može ostati i kateheza o kršćanskoj molitvi. Pitanje je možemo li ići odvažno, presudnim korakom, naprijed: osloboditi u sebi put da vjeronaučni sadržaji prijeđu iz spoznajnih slojeva vjeroučenika u zaživljenost u njihovoj svakidašnjici. Sve teme nisu jednako primjenljive u životu ni načelno ni u pojedinostima. Teorijsko usvajanje znanja pruža otpore. I primjena primjenljivih znanja također je zahtjevna. Poželjno je i unijeti djelovati tako da teorijski primjenljiva znanja postanu primijenjena stvarnost. Postoji nešto što omogućuje prijelaz iz teorije u primjenu. To je kao neki gipki zglob koji omogućuje bezbolan prijelaz teorije u praksu. Možda je baš posrećen prijelaz presudan. Načelna je prednost ako vjeroučitelj i njegovi vjeroučenici u potpunoj slobodi duha zdušno prihvaćajući cjeloviti vjeronauk na temu kršćanske molitve: put od teorijske spoznaje kršćanske molitve do odlučnog htijenja da se taj nauk oživotvori. Ili još bolje, odlučiti se za drugačiji pristup molitvi: polaziti od primijenjenog njegovanja kršćanske molitve i ići do govora o molitvi. Polaziti od iskustva molitve i onda razmišljanjem rasvijetljavati temu molitve u duhu kako nam to predstavljaju Katekizam Katoličke crkve ili mjesni katekizmi izrađeni na temelju ovoga Katekizma.

Moj život je sličan otvorenoj bilježnici. Tijek događanja mogega života piše se svakog dana na njezinim čistim stranicama. Uvijek kao da se donekle ponavljaju minuli događaji, ali u vremenu i drugim okolnostima. Vrijeme što je preda mnom uvijek je novo vrijeme. Pristup sadržajima moje svakidašnjice u svakom momemu vremenu nosi u sebi tragove prošlih događaja. Ali, on

može uključiti i nove odnose. Događanja što su iza mene i ona u koja sam uključen u sadašnjem trenutku, kao i ona što su preda mnom, u međusobnom su dosluhu u meni. Ona su prisutna u meni. Miču se. Posvješćuju se. Traže odgovore i međusobni sklad. Moja prošlost, sadašnjost i budućnost mogu biti trajni izazov momemu životu. Sva događanja s kojima sam u dosluhu mogu biti izazovi i poticaji molitvi. Slično tome može biti i s drugim ljudima kršćanima. Postoje događanja u životu svih ljudi, zajednica, skupina, naroda, zemalja i svijeta u cijelosti. Sva su stvorenja okrenuta životu. Sva ona nose u sebi čežnje za savršenstvom. Sva ona trpe od prikraćenosti u nečemu. Sva ona žele izrasti do punine. Sva se ona otimlju ugroženosti. Žele nadživjeti smetnje uspješnom životu. Život svakodnevno želi nadići sve smetnje koje mu se postavljaju. Svakidašnjica ljudi usmjerena je čežnjom za boljim životom. Tako je s cijelim svijetom. Sva događanja s ljudima i sa svijetom mogu biti nadahnuće za molitvu.

A naša je želja u katehezi odgajati za molitvu. To može imati dva vida. Jedan je molitva koja se događa u sklopu vjeronaučnog susreta. Drugi je nastojanje vjeroučitelja da odgaja vjeroučenike dobro moliti u njihovom svakidašnjem životu. Način moljenja u sklopu kateheze može biti smjerodavan u odgoju za dobru kršćansku molitvu u svakidašnjici. Kroz molitvu u katehezi događa se odgoj za molitvu izvan kateheze. O kakvoći molitve u sklopu kateheze može ovisiti kakvoća molitve u kasnijem životu.

Svaka potreba u momemu osobnom životu, u životu svih ljudi, stvorenja i svega svijeta može biti nadahnuće za dobru kršćansku molitvu. Nepredvidljivost događanja u životu svih može trajno osuvremenjivati teme, sadržaje i izričaje naše molitve. Novo je stanje u kojem se ja nalazim. Ili u kojem se nalazi bilo tko drugi ili bilo što drugo što zahvaća u moj život. Najnovije je ono stanje pred kojim se neposredno nalazim, ono događanje u koje treba da uđem. Živo je ono događanje koje me sad

16 KKC 2683-2691.

dodiruje i okružuje. Okruženje iz kojeg dolazim u učilište može biti moja obitelj, moj đачki/studentски dom, stan. S nekim dolazim do učilišta. Tu susrećem svoje suučениke, učitelje. Iz dana u dan izmjenjuju se učitelji, predmeti. Obnavljaju se prošli i predstavljaju novi sadržaji. Sve to može biti nadahnuće za odgoj u kršćanskoj molitvi u katehezi, njezini sastavni dijelovi. Kateheza može rasvjetljavati vrijednost svih školskih predmeta. Gradivo svih školskih predmeta može biti izazov za odgoj u molitvi. U njima se doziva i promišlja prošlost u sadašnjosti. Oni mogu biti utjecajni za budućnost čovječanstva i svijeta. U ovom sklopu može biti mnogo pobuda za zahvalnost mnoštvu stvaralaca i pregalaca na području znanosti i tehnike, jer oni prosljeđuju stvarateljsko Božje djelovanje u ovome svijetu. Sve to može biti nadahnuće za molitvu da dostignuća znanosti i tehnike ne budu zlorabljena. Gradivo svih školskih predmeta može biti nadahnuće odgoju za molitvu u katehezi. Kojiput može biti posviješćena vrijednost gradiva pojedinih predmeta. Izazovi u školskom životu postaju također nadahnuće u odgoju za molitvu. Vjeroučitelj može zapažati što obuhvatniji svijet svakidašnjih događanja u životu svojih učenika. On može zakoračiti u svijet događanja i izvan školskih djelatnosti koje privlače pozornost mladih. Vjeroučitelj može svakog vjeronaučnog sata molitveno osmisliti sve školske i izvanškolske djelatnosti učenika. On može u njima posvijestiti

sva ta događanja. Može birati način na koji oni to mogu najuvjerljivije izricati. Zapažanja se mogu kretati od vjeronaučnog susreta do susreta. Upozoriti kako zapažati i razvijati osjećaj za ono što je dobro, lijepo u ljudima i u svijetu: kao i ono što usporava rast lijepog i dobrog. Uz to može biti i pitanje što ja i mi možemo učiniti da ono što je dobro i lijepo nastavi rasti. Vjeroučitelj može poučiti vjeroučenike kako promatrati svijet u kojem žive, kao i vijesti, reklame, slike što dopiru do njih. Sve to mogu biti nadahnuća i sadržaji u odgoju za molitvu u katehezi. Vjeronaučni sadržaji pojedinačnih susreta su bliska mogućnost za povezivanje sadašnjega života vjeroučenika s izazovima u njima samima i u njihovu okruženju. To su trenuci kad mogu zaživjeti u svakidašnjem životu sve vjeronaučne teme, osobito one o kršćanskoj molitvi. Sav svijet vjeronaučnih, školskih i izvanškolskih djelatnosti može biti promišljan i rasvjetljavao molitveno. A težnja je molitve da se dogodi ono čudesno poželjno lijepo i dobro što molitelj traži. Sadržaji Katekizma Katoličke crkve koji se odnose na temu molitve u kršćanskom životu daju temeljne odgovore na sve upite o molitvi. Postavka tih sadržaja također usmjeruje i omogućuje odgoj za kršćansku molitvu u katehezi. Odgoj za molitvu u katehezi može zaživjeti još ispravnije i svestranije kad se postavi na razinu programatskog rada uz pomoć novih vjeronaučnih udžbenika što imaju izrastati iz Katekizma Katoličke crkve.